

О.П. Фісуненко, Ю.О. Кисельов

ЕКОЛОГО-ГЕОТЕХНОМОРФОЛОГІЧНЕ РАЙОНУВАННЯ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Особливістю Луганської області є інтенсивний розвиток гірничовидобувної та суміжних із нею галузей промисловості, а також густа транспортна мережа.

Очевидними є екологічні, зокрема еколого-геоморфологічні, наслідки господарської діяльності людини. Поширення різноманітних антропогенних форм рельєфу, спорудження мулонакопичувачів та водоймищ не лише вносить суттєві зміни в первісний характер рельєфу місцевості, але й утворює джерела забруднення підземних та поверхневих вод, атмосфери, ґрунтів, чим зумовлюється знищення біоти, виникнення реальної загрози здоров'ю та життю людей.

Луганська область не є однорідною з точки зору техноморфогенезу. Найсуттєвіші відмінності існують між північною та південною частинами регіону, що поділяються рікою Сіверський Донець. Рівнинний рельєф лівобережжя Сіверського Дінця характеризується незначною антропогенною перетвореністю; рельєф кряжового правобережжя, навпаки, зазнав інтенсивного та різнобічного антропогенно-техногенного впливу, головним чином, через розробки розташованих тут родовищ корисних копалин та розміщення численних промислових підприємств. Однак територія правобережжя Сіверського Дінця є також неоднорідною за характером техноморфогенезу, що створює передумови для її детальнішого районування.

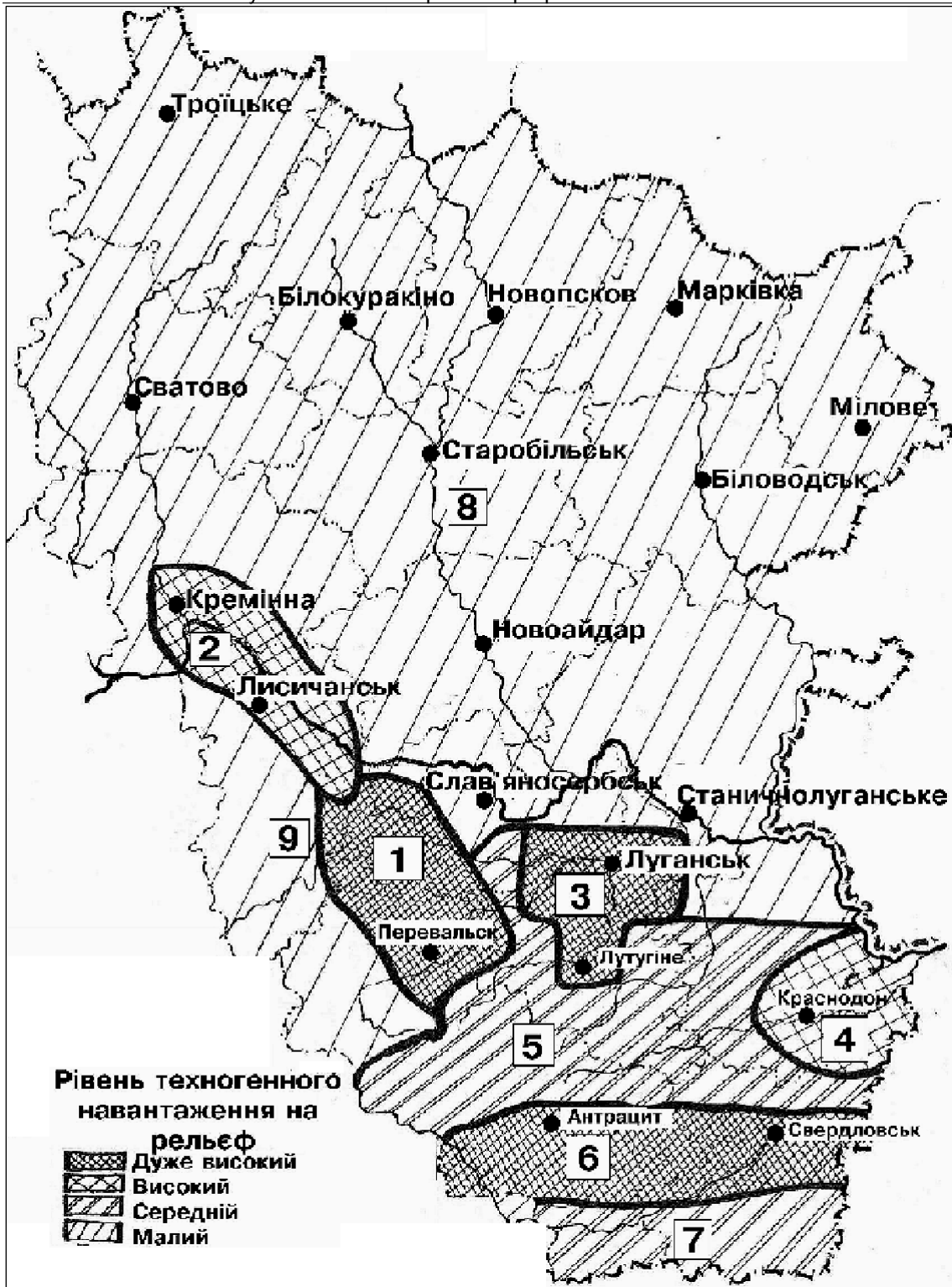

Рис. 1. Еколого-геоморфологічне районування Луганської області.

Райони: 1. Стаханово-Алчевський. 2. Лисичансько-Рубіжнлянський. 3. Лугансько-Лутугинський. 4. Краснодонський. 5. Центральнo-Кряжовий. 6. Антацитівсько-Свердловський. 7. Нагольнo-Кряжовий. 8. Північний. 9. Попаснянський.

Виконуючи еколого-техноморфологічне районування території Луганської

області за характером антропогенно-техногенного навантаження на рельєф, ми поділяємо її на два надрайони - Лівобережжя (разом із південним заходом області - частиною Попаснянського району, в межах якої на денну поверхню виходять пермські відклади) та Правобережжя. У межах останнього виділяємо три рівні антропогенно-техногенного навантаження на рельєф, якими характеризуються 7 районів (табл.1; рис.1).

1-й район - Стаханово-Алчевський - відзначається дуже високим рівнем антропогенно-техногенного навантаження. Він характеризується насамперед переважанням впливу на рельєф вуглевидобувної промисловості. У районі - максимальне значення щільності шахт (> 1 од./км²), з яких більшість не діє, що завдає особливо негативного впливу на гідрологічний режим підземних і поверхневих вод, спричиняє хімічне забруднення доквілля. Наявні також підприємства металургійної та машинобудівної галузей, численні кар'єри. У межах району розташоване одне з найбільших водосховищ у Луганській області - Ісаківське. У цьому районі густа мережа автодоріг ($> 0,3$ км/км²) та залізниць.

2-й район - Лисичансько-Рубіжнський - характеризується високим рівнем комплексного впливу хімічної та вугільної галузей промисловості. У межах району здійснювався видобуток крейди (Верхньєвський, Вовчоярівський, Білогорівський кар'єри) для потреб содового виробництва (Лисичанський содовий завод), які залишили досить значні за площею від'ємні форми рельєфу. У той же час наявні породні відвали й терикони - додатні форми рельєфу, утворені вуглевидобувною діяльністю. Щільність шахт невелика, половину з них закрито, але вони глибокі, і на поверхні місцями розвинуті просідання, які досягають 3 м.

3-й район - Лугансько-Лутугинський - має дуже високий рівень антропогенно-техногенного навантаження. Район характеризується зміною земної поверхні внаслідок видобутку вугілля та будівельних матеріалів (відповідно в шахтах та кар'єрах). Шахт у межах району мало (< 1 од./км²), але майже всі діють. Густота автодоріг становить 0,2-0,3 км/км².

4-й район - Краснодонський - характеризується високим рівнем антропогенно-техногенного навантаження. Цей район особливо відзначається порушеністю рельєфу підприємствами вугільної промисловості (щільність шахт перевищує 1 од./км², більшість з них діє), сильно розгалуженою мережею транспортних комунікацій (густота автодоріг $> 0,3$ км/км²), а також численними кар'єрами.

5-й район - Антрацитівсько-Свердловський - має дуже високий рівень антропогенно-техногенного навантаження. Район характеризується великою щільністю шахт. Половину з них закрито через нерентабельність, що також позначається на екологічному стані доквілля. Здійснюється також видобуток будівельних матеріалів відкритим засобом. Комунікаційна мережа тут є густою.

6-й район - Центральнo-кряжовий - характеризується середнім рівнем антропогенно-техногенного навантаження. Це район поширення кар'єрів і пов'язаних із ними від'ємних форм рельєфу. Густота транспортної мережі тут невелика.

7-й район - Нагольний Кряж - також характеризується середнім рівнем антропогенно-техногенного навантаження. Поверхня території деформована численними кар'єрами - наслідком пошуків поліметалічних родовищ. Вуглевидобувна промисловість у цьому районі відсутня, транспортна мережа не відзначається густотою.

Табл. 1. Рівень техногенного навантаження на рельєф Луганської області

№	Райони	Гірничовид о-бувна промислові сть	Промисловість	Дороги		Забудованість території	Сумарна к-ть балів	Рівень наванта- ження
		Шах- ти		кар'єр и	шосе			
1	Стаханово- Алчевський	+++	++	++	+++	+++	дуже високий	16
2	Лисич.-Руб.	+	+++	+++	+	+	високий	11
3	Лугансько- Лутугин.	++	+++	+++	++	+++	дуже високий	16
4	Краснодон- ський	+++	++	+	+++	++	високий	13
5	Антрацитів. -Свердлов.	+++	++	++	+++	+++	дуже високий	15
6	Центрально- кряжевий	—	++	—	+	+	Серед- ній	5
7	Нагольно- кряжевий	—	+++	—	+	+	Серед- ній	6

Рівень навантаження: +++ - велике; ++ - середнє; + - мале.